

Походжай Олена Євгеніївна
учитель початкових класів, вихователь ГПД
гімназія № 315 з поглибленим вивченням іноземних мов
Дарницького району м.Києва
0677609316

Шляхи досягнення ефективності уроку
вища категорія, звання «Старший вчитель»

1. ВСТУП

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культурознавча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє використовувати одержані знання та вміння для творчого вирішення проблем, критично мислити, переробляти різну інформацію, прагне змінити на краще власне і життя своєї країни. Це зумовлює принципово нові вимоги до вчителя, оскільки від його професійної компетентності, рівня його освіти і загальної культури, здатності до творчої діяльності залежить створення сприятливих умов для розвитку творчих можливостей учнів, отримання ними ґрунтовних знань. Все це можливо тоді, коли педагог проводить ефективні уроки.

Суспільний розвиток висуває нові вимоги до шкільної освіти, змінюється її мета й зміст, відповідно з'являються нові технології, засоби навчання. Але які б не проходили зміни, які б не відбувалися реформи, головною формою навчання був і є урок.

Початкова школа - важлива ланка в системі шкільної освіти. Ведучою діяльністю учня стає навчальна діяльність. Від ефективно проведеного уроку буде залежати те, як сформована ця діяльність, наскільки молодший школяр навчиться вчитися, чи буде прищеплена дитині цікавість до процесу пізнання. Бо саме вона необхідна для розвитку самостійності, вміння самореалізуватись. А саме, це впливає на успішність навчання в середній і старшій ланках та й у житті в цілому.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

2.1.ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ

Які ж шляхи підвищення ефективності уроку в наш час?

Вважаю, що, насамперед, важливу роль в досягненні ефективності уроку відіграє сама **особистість учителя**, його зовнішній вигляд, настрій, професіоналізм. Саме доброзичливе ставлення педагога дає змогу учням відчувати емоційне задоволення від уроку, породжує впевненість у собі, захищеність.

На мою думку, діяльність учителя багатоаспектна і тому основні шляхи досягнення ефективності уроку, залежать від **здібностей учителя**:

1. *Доступно викладати навчальний матеріал*, щоб учні сприймали, запам'ятовували, вміли застосувати на практиці ці знання. На сучасному етапі кожний педагог повинен володіти **комп'ютерними технологіями**, які дозволяють формувати у учнів дослідницькі уміння, уміння працювати з інформацією, дати їм так багато навчального матеріалу, скільки вони можуть засвоїти. У нашій гімназії створений кабінет інформатики, в кожному класі є мультимедійне обладнання.

2. *Зацікавлювати дітей, стимулювати і мотивувати їх діяльність, створювати позитивні емоційні ситуації*.

Однією із форм є **ігрові технології**. На навчальних уроках з молодшими школярами необхідні елементи гри, вона сприяє розвитку учня, розвиває самостійність та ініціативу. За допомогою гри у дітей прокидається інтерес до життя. В початковій школі широко застосовуються дидактичні або навчальні ігри. Вони розвивають пізнавальну активність учнів та їхній розум.

3. *Організаторські здібності*, що полягають в умінні керувати колективом, підтримувати дисципліну, правильно спрямовувати учнів, їх працю і поведінку, точно розподіляти навантаження, вдало планувати навчальну роботу школярів.

4. *Знайти індивідуальний підхід до учнів*, визначати оптимальну міру вимог, які необхідно застосовувати по відношенню до них, щоб «дати дитині можливість пізнати радість успіху», там, де тільки це можливо зробити.

5. *Використовувати диференційований підхід, розуміти учня*, легко орієнтуватися в його психологічних особливостях, в характері, в темпераменті, вміти правильно визначити рівень його знань, переконань, моральних якостей. Такий підхід здійснюється на індивідуальному рівні, тому, що кожна дитина має свої індивідуальні здібності, свій характер, свій досвід, свій темперамент. Ці особливості дитини можна корегувати.

Треба враховувати, що діти самі визначають особисту «лінію» свого розвитку. А нашою задачею – задачею вчителів, стає створення таких психолого-педагогічних умов, які б забезпечили стимулювання освітньої діяльності на основі саморозвитку, самовиразу.

Застосування у навчанні інноваційних технологій передбачає взаємодію учасників навчального процесу. Тому, активно застосовую у своїй практиці **групову (колективну) технологію**. В групі може бути від двох і

більше учнів. Групова технологія дає можливість зробити процес навчання диференційованим. Для засвоєння знань колективна робота є найефективнішою.

Робота в групах дозволяє мені вирішувати не тільки освітні задачі, а й виховні, формує комунікативні уміння, здобувається навичка роботи з підручником і додатковою літературою. Ця форма забезпечує облік індивідуальних особливостей кожної учнів, дозволяє підвищити відповідальність кожної дитини за результат роботи всієї групи.

6. Передбачати результат своєї роботи, а також помилки і можливі труднощі.

7. Своєчасно і швидко орієнтуватися в певній ситуації.

8. Творчо навчати і виховувати учнів.

Технологія розвивального навчання дозволяє мені не тільки активізувати роботу і підвищує ефективність уроку, а й допомагає змінити характер навчальної діяльності. Стрижнем системи розвивального навчання є досягнення максимального загального розвитку школярів, а це приводить до підвищення якості знань. Підвищують ефективність уроку через творчі завдання. Діти складають кросворди, пишуть вірші, казки. Але до завдань такого роду підходжу диференційовано, тому що не кожній дитині воно під силу.

Намагаючись зробити навчання найбільш інтенсивним, я частіше відходжу від традиційного проведення уроків, підвищуючи їх різноманітність (урок-вікторина, урок-диспут, урок-конкурс і т.п.). Учні зацікавлені, працездатність підвищується. Проте, потрібно відмітити, що у виборі нестандартних уроків необхідна міра.

9. Створювати проблемні ситуації, які б сприяли глибокому і свідомому засвоєнню матеріалу. Використання **технології проблемного навчання**, вчить дітей ставити питання (проблеми) і відшукувати на них відповіді – важливий фактор росту якості навчання, засіб підготовки до творчості і праці.

Значущим засобом підвищення ефективності уроку є дуже велика кількість видів роботи на уроці. У своїх працях К.Д.Ушинський відмічав, що дитина потребує діяльності безперервно і стомлюється не діяльністю, а її одноманітністю. Ефективне засвоєння знань молодшими школярами відбувається тоді, коли на уроці чергуються різні види діяльності.

За весь час роботи в школі я знаходжуся в постійному пошуку і зрозуміла, що змінення змісту освіти неможливо без змінення характеру діяльності учителя на уроці.

2.2. ПРАКТИЧНИЙ РОЗДІЛ

Уроки української мови

Гра «Множина чи однина?»

Мета. Розвивати пам'ять, творчу уяву.

Хід вправи. Учитель називає іменники в однині та множині. Учні картками, на яких написано «множина», «однина», показують число іменників. Виграє той, хто найменше помилиться. Для гри можна використовувати такі іменники: бабуся, учні, фабрика, завод, пшениця, медаль, черешні, неділя, вишенька, герої, олівець, море, книга, яблуко, сонце, вікна.

Гра «Один – багато»

Мета. Розвивати образне мислення, зв'язне мовлення, закріплення навичок визначення числа іменників.

Хід вправи.

На дошці запис:

Зимі кінець, якщо заспівав жайворонок; зацвірінькали горобці; прилетіли снігурі; відлетіли в ліси, поля ворони; з'явилися шпаки; прилетіли лелеки.

Які прикмети того, що зима закінчується?

Як називається слова, що відповідають на питання (хто?) і означають назви предметів? Запишіть у дві колонки іменники, що є назвами тварин, за зразком:

Один	Багато
жайворонок	горобці

Найактивніший ряд – переможець.

Гра «Визнач число»

Мета. Розвивати пам'ять, творчу уяву, логічне мислення.

Хід гри. Діти слухають аудіозапис, де чують словосполучення іменників з прикметниками в однині і множині. Включаються запис, у відповідь учні сигналізують картками з написами «однина» і «множина».

Перемагають учні, які найменше припустилися помилок.

Гра «Спіймай прислівник»

Мета. Закріпити вміння визначати прислівники, розвивати логічне мислення, пам'ять, творчу уяву.

Хід уроку. Учитель читає речення. Учні, почувши прислівник, плескають у долоні. Виграє той, хто найменше помилиться. Для гри можна використати такі речення:

1. Сьогодні сонячний день. 2. Тихо, тихо Дунай воду несе. 3. Вдома вчи уроки пильно, ранком вчасно йди до школи, точним будь і акуратним, не затримуйся ніколи. 4. Коваль удень і вночі кував дивовижні ключі.

Творче завдання «Допиши прислівник, протилежний за значенням»

Хід. Учні одержують картки, на кожній з яких написано три речення з пропущеним прислівником. На дошці записано декілька прислівників та прикметників. Діти вибирають лише прислівник, який підходить по змісту. На картках можуть бути такі речення:

1. Посідали діти на траві (навколо) вогнища. (Зненацька) налетіла темна хмара. Пострибав горобець (навпростець). 2. (Невдовзі) прийшла білосніжна зима. (Нишком) вибрався він з-під листя. (Багато) шкідливих комах винищують шпаки. 3. Пив тигр (повільно), певний у своїй силі й могутності. Назбирали ми їх (чимало). Я (швиденько) опустився на спину.

Навчання грамоти (читання)

Гра «Відгадай»

Мета. Сприяти збагаченню активного словника учнів, розвивати зв'язне мовлення, виробляти навички свідомого оволодіння новими словами, уточнення значення і сфери вживання відомих слів.

Хід. На столі розкладено 5-6 іграшок або предметних малюнків. Дітям пропоную уважно розглянути їх і вибрати один з них. Один учень повинен розповісти про цей предмет, не називаючи його, щоб всі інші здогадались, про що йдеться.

Творче завдання.

Завдання. Скласти загадки.

Довгі, куций, сірий, білий.

Білий, твердий, солодкий.

Білий, пухнастий, холодний.

Червоний, круглий, смачний.

Білокора, струнка, сережки.

Тема уроку. Родові закінчення прикметників. Розрізнення роду й числа прикметників у сполученні з іменниками.

Мета уроку. Повторити з учнями алгоритм визначення роду й числа у прикметниках, вдосконалити навичку розпізнавання роду прикметників за родом іменника та родовими закінченнями прикметника;
розвивати мову, творчу уяву, критичне мислення;
виховувати інтерес до навчання, почуття прекрасного.

Інтеграція: природознавство, музичне мистецтво, математика, літературне читання.

Обладнання уроку. Підручники, зошити, мультимедійна дошка, таблиці, роздатковий матеріал, індивідуальні картки.

Тип уроку. Комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Дзвенить дзвінок

Починається урок,

Будемо старанно працювати

Щоб мову рідну гарно знати!

II. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.

1. Вступна бесіда. (Звучить тихо музика П.І.Чайковського «Пори року», «Зима»)

- Сьогодні до нас завітала в гості, а хто завітав ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку:

Стало біло навкруги,

Я розтрушую сніги,

Наганяю холоди,

Води сковую в льоди,

В дружбі з дітьми я всіма,

Здогадались? Я ... (зима)

(додаток 1), (слайд 1)

-

- Так, до нас завітала зима. А зараз закрийте очі й уявіть прихід зими.
Музика звучить голосніше)

- Яка музика звучала?

- Які картини ви уявляєте, слухаючи музику?

- Саме ця музика відображає, як до нас йшла зима.

Стала зима вже на ноги,

Там, де шуміли луги,
Там, де курились дороги-
Знов забіліли сніги.
Сніг на кущах верболозу,
Снігом укриті хати...

2. Каліграфічна хвилинка.

- Запишіть «число», «класна робота».

- Композитор відобразив зиму у музиці, а Андрій Бабенко намалював зиму словами (читає вчитель):

Прийшла зима біловолоса...

Неначе білим полотном,

Блискучим снігом одяглося

Село і поле за селом.

- Діти, як чудово відобразив зиму композитор, як гарно зобразив зиму Андрій Бабенко! А зараз ви каліграфічно спишете з дошки рядки вірша про зиму.

- А якщо ми викинемо деякі слова з вірша, чи сподобається він вам?

Прийшла зима

Неначе полотном,

Снігом одяглося

Село і поле за селом.

- Ні? А чому? (Тому, що з вірша забрали прикметники).

- Ну, то й що? Хіба зміст вірша змінився? (Зміст не змінився, але прикметники, увиразнюють вірш).

- Що називається прикметником?

- А зараз підкресліть прикметники у вірші. З якою частиною мови зв'язаний прикметник?

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Метод «Асоціативний куц».

- Які асоціації викликає слово «зима»?

сніг	лід	іній	бурулька
сніжинка		З И М А	ковзани
сніговик	мороз		канікули

- Із собою в гості зима взяла сніговичка.

(додаток 1), (слайд 2)

- Із чого роблять сніговичка? (Із снігу).

- Що таке сніг? (Це сукупність сніжинок).

- Сніговичок приніс незвичайний сніг, який утворили сніжинки.
- Вони склали нам тему уроку. **(додаток 1), (слайд 3)**

Родові закінчення прикметників. Визначення роду і числа прикметників у сполученні з іменниками

III. Сприйняття і усвідомлення нового матеріалу.

1. Бесіда з класом.

- А перед тим, як навчитися визначати число і рід прикметників, пригадаємо, що називається іменником?

2. Індивідуальна робота.

- За чим змінюється іменник? (За числом і відмінками).
- Які числа має іменник? (Однина і множина).
- А що має іменник в однині? (Рід).
- Який рід мають іменники?

3. Робота в зошитах.

- Сніговик який має колір? (Білий). **(додаток 1), (слайд 4)**

сніговик (який?) білий

сніжинка (яка?) біла

зайчєня (яке?) білє

3. Фронтальна бесіда.

- Що зображено? (Сніжинку)
- Сніжинка яка? (Біла)
- А це хто? (Зайчєня)
- Зайчєня взимку яке? (Білє)
- З якою частиною мови зв'язані прикметники? (З іменниками)
- А зараз ми пригадаємо алгоритмом визначення роду у прикметниках.

(додаток 1), (слайд 5)

Щоб визначити рід у прикметниках, потрібно:

- з'ясувати, до якого іменника він належить;
- визначити рід іменника;
- за родом іменника визначити рід прикметника.

(Учні визначають рід іменників та прикметників у словосполученнях).

10

- Отже, іменники мають рід, а прикметники змінюються за родами. Слово одне, але воно може бути або ч.р., або ж.р., або с.р., тобто воно може змінюватись за родами.
- В якому числі вжиті іменники сніговичок, сніжинка, зайчєнята?
- Прикметник має таке число, що й іменник, з яким він пов'язаний. Отже, прикметник білий, біла, білє, яке мають число? (Однина).

3. Проблемна ситуація.

(додаток 1), (слайд 6)

сніговички біл

- Вставити закінчення у прикметниках.
- Давайте, спробуємо визначити рід за алгоритмом.
- Отже, прикметники у множині за родами не змінюються, а мають закінчення і ?
- Іменники мають рід, а прикметники змінюються за родами .

(додаток 1), (слайд 7)

(Колективна робота над таблицею)

- **Отже**, число і рід прикметників визначено за числом і родом іменника.

V. Первинне усвідомлення знань учнями.

- Нам сніговичок приніс завдання, з якими ми повинні справитись.

1.Робота з підручником (с.92, впр.176). Групова робота.

- 1 варіант – виписати прикметники з основою на твердий приголосний, виділити закінчення.

- 2 варіант – виписати прикметники з основою на м'який приголосний, виділити закінчення.

2.Фізкультхвилинка-гра.

Зимо-чарівнице, білий-білий сніг!

Він летить, іскриться, падає до ніг.

Ану, сніжок, ану, дружок,

Лети і не вгавай.

І поле, й луг і все навкруг

Щільніше укривай!

VI. Узагальнення і систематизація знань учнями.

1. Робота над загадкою і ілюстрацією.

- А зараз відгадайте загадку:

Біле, як сорочка,

Пухнасте, як квочка.

Крил не має.

Що це за птиця,

11

- Що сонця боїться?

Відеоматеріал : <https://youtu.be/UHB6aqIMvFM?t=56>

- Яка пора року зображена на фотоілюстраціях?

- Які ви знаєте зимові місяці?

Грудень рік кінчає, а зиму починає.

22 грудня – найкоротший день, найбільша ніч.

2. Робота над реченням.

- За ілюстрацією (пейзаж зими з відеоматеріалу) спробуємо скласти речення зі словом «сніг», вживаючи прикметники. (Найкраще речення записують в зошити і на дошці).

- Виділити головні і другорядні члени речення. Усно встановити зв'язок слів у реченні.
- Яке речення за метою висловлювання?
- За інтонацією?
- Назвіть у реченні прикметники?
- Давайте визначимо число, рід, виділимо закінчення у прикметниках.

2.Робота з фразеологізмами.

- 1)Боятися, як торішнього снігу – «зовсім не боятися».
 - 2)Торішнього снігу не випросити у нього – «дуже хтось скупий».
- Записати фразеологізми , визначити рід прикметників.

3.Робота з деформованим реченням.

Зима, навкруги, люта, запорошила, все.

(Люта зима запорошила все навкруги).

- Як ви розумієте слово «запорошила»?
- Запорошила утворилося від слова пороша – пухкий, перший сніг. Це сніг, який щойно випав.
- Знайдіть прикметник в реченні, визначте число і рід, виділіть закінчення.

4.Робота над звуко-буквеним аналізом.

- Яка із звукових моделей підходить до слова «люта»?

(додаток 1), (слайд 8)

4.Гра «Сніжинка».

(додаток 1), (слайд 9)

22	18	12	9	11	18	15	1
----	----	----	---	----	----	----	---

(Роздатковий матеріал – алфавіт)

- Розшифрувати слово.
- Підбір прикметників, які характеризують слово «сніжинка».

(додаток 1), (слайд 10)

легенька	крихітна	незвичайна
пухка	ніжна	красива
біла	маленька	чарівна
тендітна	білосніжна	холодна

12

- Всі слова, які ви назвали, відносяться до якого роду? Яке в них буде закінчення?
 - Який з названих прикметників характеризує масу сніжинки?
- Сніжинка – легенька.
- Цей прикметник розібрати за будовою.
 - Хто знає вірш чи загадку про сніжинку?

5. Самостійна робота.

1 варіант – підібрати прикметники до слова «сніг»; з одним прикметником (на вибір) скласти речення та виділити його рід і число.

2 варіант - підібрати прикметники до слова «зима»; з одним прикметником (на вибір) скласти речення та виділити його рід і число.

VII. Підсумок уроку.

1.Повторити алгоритм визначення роду прикметників.

2.Домашнє завдання.

До слова "мороз" чи "завірюха" дібрати і записати якомога більше прикметників.

(додаток 1), (слайд 11)

3.Оцінювання.

2.3.ВИСНОВКИ

На мій погляд, ефективно проведений урок – це запорука не лише свідомого і ґрунтовного засвоєння матеріалу учнями, а формування компетентностей, яких потребує сьогодні суспільство: креативність, здібність навчатися усе життя, комунікативність, самовдосконалення.

У будь-якій професії завжди цінують і поважають людей, які вкладають свою душу в роботу, досконало нею володіють. Так, я в своїй професії теж намагаюся досягти якомога кращих результатів, створити такі умови, щоб учні почували себе на моїх уроках комфортно, а уроки в свою чергу були ефективними.

Саме доброзичливе ставлення вчителя дає змогу учням відчувати емоційне задоволення від уроку, породжує впевненість у собі, формує в них позитивне ставлення до школи, зберігає і розвиває природний потяг до

знань, їх особисті творчі здібності. Бо тільки в умовах взаємної любові дитина вчиться любити сама.

Досвід праці доводить, що впровадження нетрадиційних підходів, інноваційних методів до проведення уроків сприяє цілеспрямованому залученню дітей до навчально-пізнавальної діяльності. А саме це, сприяє ефективності уроку, бо учні самі мають бажання розв'язувати питання проблемного характеру.

Отже, вчитель постійно повинен підвищувати кваліфікацію, слідкувати за сучасними навчальними технологіями.

Але діяльність педагога багатоаспектна, тому вчителю необхідно бути не лише професіоналом, здатним навчити кожного учня на основі нових форм та методів, але й психологом, який будує стосунки з дитиною на основі взаємоповаги та взаєморозуміння, який зможе вийти з твієї чи іншої ситуації.

Реалізація однієї із провідних ідей школи, в якій я працюю, особистісно-орієнтований підхід до процесу навчання дозволяє організувати навчальну діяльність школяра на творчому рівні. Це дозволяє створити умови для розуміння дитиною досліджуваних питань, для гармонійних відносин учителя й учня, дітей один з одним, забезпечує ситуацію успіху. Це в свою чергу дає можливість учителю підвищувати свій професійний рівень, відшукувати нові методи і форми організації уроку.

3.ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. <https://content.net.ua>
2. <https://naurok.com.ua>
3. <https://ru.osvita.ua>
4. <https://urok-ua/com>
5. <https://vseosvita.ua>
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології (навчальний посібник) / Дичківська І.М. – К.: Академ.видав, 2004. – 352 с.
7. Інноваційні пошуки в сучасній освіті / За заг.ред. Л.І. Даниленко, Е.Ф. Паламарчук. – К.: Логос, 2004. – 220 с.

8. Українська мова: підр. для 4 кл. загальноосвіт.навч.закл. з навчанням українською мовою /М.С.Вашуленко, С.Г.Дубовик, О.І.Мельничайко/за ред. М.С.Вашуленка. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 192с.: іл.